

Львівський державний університет внутрішніх справ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ЩОДО ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ
І НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО
АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції*

3 червня 2022 року

Львів

УДК 343.43

Д 36

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 27 червня 2022 року № 11)

Упорядники:

Л. В. Павлик, кандидат юридичних наук;

У. О. Цмоць

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ
Д 36 ЛЮДЬМИ І НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО
АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ** : матеріали Міжнародної
науково-практичної конференції (3 червня 2022 року) /
упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів : Львівський держав-
ний університет внутрішніх справ, 2022. 208 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції в умовах воєнного або надзвичайного стану», яка відбулася 3 червня 2022 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ.

Опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів.

Abstracts of the participants' reports are included in the collection of the International Scientific and Practical Conference «State policy on combating human trafficking and illegal migration in conditions of military or state of emergency», which took place on June 3, 2022 at the Lviv State University of Internal Affairs.

УДК 343.43

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2022

ЗМІСТ

Благута Р. І.

ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЯК ФАКТОР ДЕТЕРМІНАЦІЇ
ПРОБЛЕМИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ (*вступне слово*).....7

Андрусишин Р. М.

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ:
УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....15

Андрушко А. В.

ЗАХОДИ СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО
ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....18

Бойчук Ю. М.

СУДОВА ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПОТЕРПІЛИХ
ВІД ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ,
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....23

Bondarenko V. A., Posokhova A. V.

CHILD TRAFFICKING AS A FORM OF CHILD MODERN SLAVERY.....28

Брисковська О. М.

ПІДВИЩЕНА НЕБЕЗПЕКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ
ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ.....31

Брич Л. П.

НЕДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ШЛЯХОМ
ПРОВОКАЦІЙ І ПІДБУРЮВАННЯ, У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....36

Висіунас Г.

TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS:
REALITY, CHALLENGES AND PREVENTION.....41

Веселовська Т. С., Мовчан А. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ
ПРИ ВИЯВЛЕННІ ТА ПРИПИНЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВOPУРШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ
І НЕЗАКОННОЮ МІГРАЦІЄЮ.....50

Волкова Ю. А.

ПРОТИДІЯ ТРАФІКІНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....53

Ганаба С. О.

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: СИНЕРГІЯ
МІЖНАРОДНОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....58

<i>Hloviuk I. V.</i> PROCEDURAL OBLIGATION ACCORDING TO THE ARTICLE 4 OF CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS (THE ON THE EXAMPLE OF «S.M. V. CROATIA»).....	62
<i>Гурковська К. А., Зубко А. М.</i> ЧАТ-БОТ З ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	65
<i>Дільна З. Ф.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ НОВОНАРОДЖЕНИМИ ДІТЬМИ.....	69
<i>Дуфенюк О. М.</i> ВІЙНА ЯК ДОДАТКОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	73
<i>Єсімов С. С.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	79
<i>Захарова О. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ У ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ЧАТ-БОТУ «ЗАЛИШАЙСЯ В БЕЗПЕЦІ».....	82
<i>Зачек О. І.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОГО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	87
<i>Zelenska O. P.</i> THE POSSIBILITIES OF THE TOPIC «HUMAN TRAFFICKING» IN RAISING THE MOTIVATION OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE BY FUTURE MASTERS.....	91
<i>Йосипів Ю. Р., Курляк М. Д.</i> ТАКТИКА ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ЗАТРИМАННІ ОСОБИ, ЯКУ ЗАСТАЛИ ПІД ЧАС ВЧИНЕННЯ ТЯЖКОГО АБО ОСОБЛИВОГО ТЯЖКОГО ЗЛОЧИНУ І ЯКА НАМАГАЄТЬСЯ ВТЕКТИ.....	96
<i>Климкевич Р. А.</i> КОМПЕНСАЦІЯ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАТРИМАННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРДЕРУ НА АРЕШТ.....	99
<i>Книженко О. О., Шамара О. В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕАГУВАННЯ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	102
<i>Костовська К. М.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	106

4. Карпов Н. С. Криміналістична характеристика торгівлі людьми. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3(15). С. 268–273.
5. Протидія торгівлі людьми (законодавчі акти). Київ, 2011. 11 с.
6. Фарима М. М. Розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини: дис. кан.юрид. наук: спец. 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. С. 268.

О. М. Дуфенюк,

доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету № 1 ІПФПНП,
кандидат юридичних наук, доцент
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ВІЙНА ЯК ДОДАТКОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Одне лихо тягне за собою інше. Світ ще не встиг оговтатись від пандемії, а вже постав перед новим викликом – війною в Україні. У перші ж дні до кордонів з європейськими країнами вишикувалися довгі черги переважно жінок і дітей, які після трагічних подій тікали з надією отримати безпечний прихисток. Але не всім це вдалося. Злочинність швидко пристосовується до нових реалій і шукає способи обернути гуманітарну кризу на свою користь. Зокрема, активізувалися торговці людьми, про що свідчать численні дописи у соціальних мережах з попередженнями про небезпеку, матеріали журналістських розслідувань [1; 2], а головне – у прес-релізах міжнародних організацій (ООН, UNICEF, GRETA) з'явилися прямі сигнали про появу нової хвилі такої проблеми [3; 4; 5; 6]. З огляду на сказане спробуємо відповісти на гострі питання, які стосуються протидії торгівлі людьми в часи війни.

Що змінює війна? Зростання ризиків торгівлі людьми в умовах військових конфліктів є історично доведеним фактом і можна привести численні приклади, коли військова агресія була тим впливом чинником, що посилював динаміку поширення та трансформації цього кримінального явища.

Глобальний звіт ООН щодо торгівлі людьми в контексті збройного конфлікту (2018), апелюючи до ситуацій у Лівії, Сирії, Афганістані, Сомалі, Конго, Філіппінах та інших країнах,

підтверджує, що небезпека в умовах війни істотно зростає і для тих, хто покидає зону конфлікту, і для тих, хто там залишається. Особливо драматичною є ситуація на тих територіях, де ведуться військові дії, оскільки перед жертвами війни постає вибір або загинути, або довіритися потенційному контрабандисту – торгівцю людьми. Було зафіксовано факти, коли за обіцянку довести по безпечного місця, надати умови для виживання, одяг, їжу чи гроші члени родини дозволяли укладати шлюби дівчат, які потім експлуатувалися. Також жінок та дівчат брали в полон, а потім продавали на «рабських аукціонах». Викрадалися або обмінювалися малолітні хлопчики з бідних сімей для залучення до жебрацтва; для залучення до практики «бача базі» (bacha bazi, тобто «танцюючих хлопчиків», які використовувалися для розваг та сексуальної експлуатації); для ідеологічного перевиховання та залучення як смертників з вибухівкою або використання як «живий щит» у подальших військових операціях [7; с. 23–26, 30–31].

Схожі дані підтверджують й інші дослідження. С. Вольте, посилаючись на кейси Сьєра-Леоне, Афганістану, Пакистану, Непалу, Колумбії, розглядає територію війни з двох позицій: як зону транзиту до інших країн «живого товару» і як його «ресурсне джерело». Поневолені жінки, дівчата, які є потерпілими торгівлі людьми, стають робітницями на нелегальних фабриках, шахтах, «рабськими хатніми робітницями» або примушуються до проституції. Волонтерські табори біженців за кордоном також розглядаються кримінальним світом як «ресурсне джерело» [8, с. 19–20].

Типові схеми торгівлі людьми в умовах війни. Отже, повертаючись до реалій сьогодення та узагальнюючи вище сказане, варто розглядати торгівлю людьми, пов'язану зі специфічними умовами війни, у призмі двох типових схем.

Схема 1. Під час війни потерпілими часто стають жінки та діти, які через бойові дії покинули місце проживання і самостійно мігрували закордон, перебувають у спеціальних кризових центрах для вимушених мігрантів, біженців. Ключовими чинниками при цьому є те, що злочинці використовують уразливий важкий психологічний стан потерпілої особи через пережите лихо, втрату близьких, житла, іншого майна, руйнування певного укладу життя, розділення родини,

розгубленість, незрозуміння іноземної мови, нездатність до критичного мислення (надмірна довіра до незнайомих), відсутність досвіду перебування за кордоном, відсутність поінформованості про загрози, відсутність впевненості у можливості знайти альтернативні варіанти житла чи праці, відсутність супроводжуючих осіб у випадку неповнолітніх дітей. Зокрема, достеменно відомо, що у польських центрах тимчасового перебування українських біженців у перші тижні з'явилися особи, як правило, чоловічої статі, які «полюють» на молодих мам з дітьми або дівчат, пропонують їм проїзд та перебування у безпечних місцях, обіцяють хороші умови. Віцеміністр внутрішніх справ та адміністрації Польщі М. Вонсік влучно порівняв таких трафікерів з «гієнами», які почали нищпорити у центрах допомоги вимушеним мігрантам у пошуках молодих, привабливих українок [9]. Після кількох вдалих спроб затримання таких підозрілих осіб, злочинці змінили свою тактику і стали представлятися волонтерами. Погодившись на улесливі переконання, жінки потрапляють у залежність від таких осіб, їх можуть вивезти у невідоме місце, у них можуть забрати документи, примушувати до роботи, надання сексуальних послуг, перепродати. Дітей можуть використовувати для шантажу. Ще більш уразливими є діти, які перетинають кордон взагалі без будь-якого супроводу.

Схема 2. Під час війни потерпілими часто стають особи, які залишилися в країні, де тривають бойові дії, їх викрадають, залишають на окупованих територіях та змушують обслуговувати окупаційні сили або транспортують до інших пунктів призначення залежно від поставлених цілей. В такий спосіб зона бойових дій стає не тільки територією руйнувань, мародерства та інших злочинів, але також й джерелом «ресурсу» для рабства XXI століття. Як стверджує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Л. Денісова, на тимчасово окупованих територіях України відбуваються масові викрадення людей [10]. Часто жертвами стають особи, які намагаються евакуюватися з «гарячих точок», але замість вільного вибору пункту прибуття вони або через обман, або під фізичним чи психологічним тиском змушені коритися умовам, які диктують окупаційні сили. Подальша доля багатьох таких осіб невідома.

Чому важко протидіяти торгівлі людьми в умовах війни? Протидія торгівлі людьми завжди була складним завданням для системи правоохоронних органів, однак воєнний фактор ще більше додає труднощів. Для першої ситуації такі труднощі можуть виникати через наступні причини: (1) масовий характер міграційних потоків, з одного боку, та волонтерських рухів, з іншого, які неможливо цілковито проконтролювати; (2) необхідність збільшення штатної чисельності персоналу для патрулювання та виявлення підозрілих осіб, верифікації персональних даних і т.д.; (3) необхідність поглиблення та підвищення оперативності взаємодії національних правоохоронних органів з іноземними та міжнародними спеціальними службами та організаціями, особливо у тих європейських країнах, які відкрили свої кордони для мігрантів з України; (4) необхідність ведення широкомасштабної інформаційно-роз'яснювальної роботи особливо серед вразливих категорій людей – жінок та дітей, які не мають жодних контактів, родичів, знайомих у приймаючій країні. Для другої ситуації такі труднощі зумовлені, по-перше, неможливістю функціонування правоохоронних органів на окупованих територіях та в зоні бойових дій; по-друге, неможливістю ідентифікації усіх осіб, які стали потерпілими саме торгівлі людьми та їх відокремлення від інших категорій осіб, які постраждали від воєнних дій (загинули, переховуються, самотужки виїхали і т. ін.).

Проактивна робота – запорука успіху. Сучасна глобальна стратегія протидії людьми спрямована, передусім, на попередження злочину, адже краще вживати посилені заходи і не допустити реалізації кримінальних планів торгівців людьми, аніж потім рятувати потерпілих та розслідувати злочини. Ключовими напрямками такої проактивної діяльності є інформаційна, скринінгова робота, транскордонна співпраця та посилення національних правових механізмів протидії торгівлі людьми.

Завданням інформаційної роботи є довести до відома якомога більшої кількості осіб інформації: а) про небезпеку потрапляння у злочинну схему торгівлі людьми, правила персональної безпеки, критичного оцінювання інформації; б) про алгоритм дій, коли особа чи хтось із знайомих вже потрапили у рабство, зазнали експлуатації, про гарячі лінії

правоохоронних органів, правозахисних громадських організацій, центри допомоги тощо. Так, з метою забезпечення ефективної протидії торгівлі людьми у цій ситуації, ЮНІСЕФ та ООН за участю урядів європейських країн спеціально організують так звані «блакитні точки» – місця для безпечного перебування дітей та жінок, де надається ключова інформація про допомогу, ідентифікація дітей без супроводу, надаються інші життєво необхідні послуги [4]. Розповсюджуються спеціальні інформаційні листівки, графічні матеріали, проводяться широкі інформаційні кампанії. В Польщі прикладом такої роботи є акція «Не довіряй безмежно! Не стань жертвою торгівлі людьми». В Україні створено спеціальний чат-бот «Безпека жінок за кордоном», де поширюється інформація про адреси посольства, гарячих ліній протидії торгівлі людьми, список чатів, які допомагають біженцям, пам'ятка для безпечного перетину кордону з контактами волонтерів, юристів, психологів з порадами, база найактуальніших публікацій щодо легалізації перебування за кордоном, продовження дії документів та багато іншого [11].

Завданням скринінгової роботи є посилення патрулювання та моніторингу місць концентрації вимішених мігрантів, перевірка персональних даних волонтерів, маршрутів їх пересування до пунктів призначення, взяття на облік осіб, які пропонують прихисток для жінок та дітей.

Завданням транскордонної співпраці є оптимізація комунікації та взаємодії прикордонних служб, правоохоронних органів, органів захисту дітей, підвищення ефективного обміну даними, впровадження додаткових механізмів контролю та захисту дітей, сприяння розшуку членів родини та їх об'єднанню.

Крім того, на національному рівні європейських держав робляться важливі кроки *посилення кримінальної відповідальності* за вчинення торгівлі людьми з метою «відлякування гієн».

Список використаних джерел

1. Як українські біженки стають жертвами секс-торгівлі. 27 березня 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60879739>.
2. Romanowska K. Nie ma wojny bez handlu ludźmi. «Dzieci mogą służyć do szantażu». 05.03.2022. URL: <https://www.wprost.pl/magazyn/10644760/wojna-na-ukrainie-nie-ma-wojny-bez-handlu-ludzmi-to-zjawisko-ma-twarz-kobiety.html>.

3. Press Release. Russian Invasion in Ukraine Leads to Increased Risks of Human Trafficking – IOM. 18.03.2022. United Nations Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/175247-russian-invasion-ukraine-leads-increased-risks-human-trafficking-iom>.

4. Press release. Children fleeing war in Ukraine at heightened risk of trafficking and exploitation UNICEF calls for strengthened measures to protect children crossing from Ukraine into neighbouring countries. 19 March 2022. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/children-fleeing-war-ukraine-heightened-risk-trafficking-and-exploitation>.

5. Dzieci uciekające przed wojną na Ukrainie są narażone na handel ludźmi i wykorzystanie. 21 marca 2022. URL: <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-mediow/dzieci-uciekajace-przed-wojna-na-ukrainie-sa-narazone-na-handel-ludzmi-i-wykorzystanie>.

6. Створюється міжнародна платформа для запобігання торгівлі людьми серед українських біженців. 24.03.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3438303-stvoruetsa-miznarodna-platforma-dla-zapobiganna-torgivli-ludmi-sered-ukrainskih-bizenciv.html>

7. Global Report on Trafficking in Persons – in the context of armed conflict 2018. United Nations. New York, 2018. 32 p. URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GloTIP2018_BOOKLET_2_Conflict.pdf.

8. Wölte S. Armed Conflict and Trafficking in Women. Desk Study. Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH, 2004. 52p. URL: <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/armed%20conflict%20and%20trafficking%20in%20women.pdf>.

9. Zaostrzenie kar za przestępstwa związane z handlem ludźmi popełnione w czasie wojny na Ukrainie. PAP. 08.03.2022. URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1107427%2Czaostrzenie-kar-za-handel-ludzmi-w-czasie-wojny-w-ukrainie-wasik-celem>.

10. Уповноважений: на тимчасово окупованих територіях України тривають масові викрадення людей російськими загарбниками. 30/03/2022. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-na-timchasovo-okupovanih-teritoriyah-ukrayini-trivayut-masovi-vikradennya-lyudej-rosijskimi-zagarbnikami.

11. Як жінкам не стати жертвами торгівлі людьми на кордоні: пам'ятка та чат-бот. Українська правда. 15 березня 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/15/247824>.